

BOLA SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA BOLALAR MUSIQASINING AHAMIYATI

Jo'rayeva Umida Qodirovna

Surxondaryo viloyati Denov tumani

14-son Bolalar musiqa va san'at maktabi

An'anaviy xonandalik sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Bola shaxsini estetik-axloqiy shakllantirish va shakllantirishda musiqiy tarbiya muhim ahamiyatga ega. Musiqiylik orqali bolalar madaniy hayotga qo'shiladi, muhim ijtimoiy voqealar bilan tanishadilar. Musiqani idrok etish jarayonida bolalarning bilimga qiziqishi, estetik didi rivojlanadi, dunyoqarashi kengayadi.

Kalit so'zlar: Bolalar musiqasi, ijodiylik va iqtidor, koordinatsiya, professional musiqa, nazariy bilim.

Musiqa asboblari chalgan bolalar odatda boshqalarga qaraganda ko'proq savodli bo'lishadi. Musiqa xayoliy fikrlashni ham, fazoviy tasvirni ham, kundalik mashaqqatli mehnat odatini ham beradi. To'rt yoshdan boshlab bolalar bilan shug'ullanishni boshlashga arziydi. Muntazam musiqa darslari xotirani yaxshilaydi va bolalarning aqliy rivojlanishini rag'batlantiradi, deydi kanadalik olimlar. Ular musiqa darslari va diqqatni jamlash qobiliyati o'rtasidagi bog'liqlik mavjudligining birinchi dalillarini olishga muvaffaq bo'lishdi. Biroq, bolalarni cholg'u asboblari chalishni o'rgatishning dastlabki bosqichi olib keladigan barcha noqulayliklarga qaramay, ota-onalarning oldingi avlodlari o'z farzandlariga musiqiy ta'lim berishga harakat qilishdi. Musiqa darslari nafaqat bolalarning tinimsiz mehnati va irodali sa'y-harakatlarini, balki ota-onalarning cheksiz sabr-toqatini ham talab qilganligi sababli, ulardan bir nechtasi professional bo'lishdi, lekin baribir hammani yoki deyarli hammani o'rgatishdi va buni zarur deb bilishdi.

Ma'lumki, musiqiy qobiliyat insonning boshqa ko'plab qobiliyatlaridan oldin namoyon bo'ladi. Musiqiylikning ikkita asosiy ko'rsatkichi, hissiy sezgirlik va musiqaga quloq, bola hayotining birinchi oylarida paydo bo'ladi. Chaqaloq quvnoq yoki sokin musiqaga hissiy jihatdan javob berishga qodir. U diqqatini jamlaydi, tinchlanadi, agar u ningni ovozini eshitsa. Quvnoq, raqsga tushgan kuy eshitilsa, uning yuz ifodasi o'zgaradi, harakat bilan jonlanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bola hayotining birinchi oylaridayoq tovushlarni balandligi bilan ajrata oladi. Bu haqiqat, ayniqsa, professional musiqachiga aylanganlar uchun yaqqol ko'rinadi. Motsart to'rt yoshida ajoyib qobiliyatlarni namoyon etdi, u organ, skripka chaldi, besh yoshida o'zining birinchi kompozitsiyalarini yaratdi. Musiqaning bolalar tarbiyasiga ta'siridan ko'zlangan maqsad ularni butun musiqa madaniyati bilan tanishtirishdan iborat. Bolalar

ijodiy faolligini rivojlantirishda musiqaning bola shaxsini shakllantirishga ta'siri juda katta. Musiqa, har qanday san'at kabi, bola shaxsining har tomonlama rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishga qodir, axloqiy va estetik tajribalarni uyg'otadi, atrof-muhitni o'zgartirishga, faol fikrlashga olib keladi. Umumiy musiqiy ta'lim asosiy talablarga javob berishi kerak: universal bo'lishi, barcha bolalarni qamrab olishi va bola shaxsini shakllantirishning barcha jihatlarini har tomonlama, uyg'un rivojlantiruvchi.

Bolalar musiqasi bolalarning o'zining hayotning eng asosiy qismini tashkil etadi. Bu, ularga san'at, shaxsiy va jismoniy rivojlanishni oshirish imkoniyatini beradi. Bolalar musiqasi quyidagi sabablarga ko'ra ahamiyatga ega:

1. Ijodiylik va iqtidor: Musiqa bolalarga ijodiylik va iqtidorlarini namoyon qilish imkoniyatini beradi. Ular musiqani o'rganish orqali o'zlarini ifodalanish va ijodiylikni rivojlantirishlari mumkin.

2. Ijtimoiy va ma'naviy rivojlanish: Bolalar musiqasi ularga ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishda yordam beradi. Jamoatchilikka qo'shilish, guruh ishlari o'rganish, o'zaro hurmat va mehnatni qadrlash kabi ma'naviy qadrlar musiqa orqali o'rgatiladi.

3. Ishchi xotiraga ta'sir: Bolalar uchun musiqa xotira va xotiraga ta'sir qilishni oshiradi. Musiqa eslatmalar, ritmlar va so'zlar orqali o'rganish va eslab qolish o'z xotira faoliyatini oshiradi.

4. Qo'llab-quvvatlash va koordinatsiya: Musiqa qo'llab-quvvatlash va koordinatsiyani rivojlantirishga yordam beradi. Qo'llab-quvvatlash va hissiy jismoniy faoliyatning o'rniga o'rganiladigan ritmlar va guruh ishlari fizik va tana koordinatsiyasini o'rganishga imkoniyat yaratadi.

5. Ishqibozlik va yorqinlik: Bolalar musiqasi yoshlarni ishqiboz va yorqin bo'lishga rag'batlantiradi. Qo'shiq va raqsga qo'shilish, ularga mazza va xursandlik hissiyatini beradi.

6. Dars va o'qitish uslublari: Musiqa o'qitish uslublari yanada qulay va qiziqarli qilishi mumkin. O'rganishni o'yinchoqlikka aylantirish va nazariy bilimni amaliyot bilimiga bog'lash muhimdir.

7. Ijtimoiy tashkilotlar va guruh faoliyati: Bolalar musiqasi guruh ishlari, ijtimoiy tashkilotlarga qo'shilish va jamoatchilikni o'rganishga imkoniyat yaratadi. Bu ularning o'zaro hamkorlik, qo'llab-quvvatlash va boshqa jismoniy jihatlarini rivojlantirish uchun foydalidir.

Bolalar musiqasi barcha aspektlarda bolalar hayotini o'zgartirishi mumkin, ammo bu ulkan mas'uliyat talab etadi. Ota-onalar va tarbiyachi o'qituvchilar o'rganish jarayonini sodda va tarbiyali qilishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytish mukunki, bolalarning musiqiy hamda shaxsiy xususiyatlarini shakllantirishda musiqa san'atining o'ni beqiyosdir. Musiqa kishiga har tomonlama ta'sir ko'rsatar ekan, kuy va uning musiqiy ifodasi kishining hissiyotiga chuqur ta'sir qilib, unda har xil hislarni o'yg'otadi, turlicha kayfiyatlarni hosil qiladi. Qo'shiqning

matni, g'oyaviy mazmuni faqat hissiyotga emas, balki bolalarning ongiga ham ta'sir qilib, ularni hayajonlantiradi va fikrlashga majbur etadi. Kishilarda asarda aks etgan ma'naviy muammolarga nisbatan muayyan munosabat uyg'otadi. Bunday ta'sir g'oyat murakkab va kuchlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirov R. Musiqa pedagogikasi. T. 2019.
2. Qodirov R. Musiqa psixologiyasi. T. 2016.
3. Yu.Rajabiy "Musiqa merosimizga bir nazar" G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, Toshkent-2018.
4. Shodiyeva, G. "The Importance of Harmony of Music and Physical Movement in Students' Comprehensive Development." CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN 3.6 (2022): 1-4.